ШЕСТНАЙСЕТ

Настъпват черни дни - период на глад.

На малкия, много пъти заливан с кафе котлон, опекохме останалата кожа от сланина. В куфара на Але открихме втвърдени на камък трохи от щрудел. Оставахме все по-дълго в креватите, за да пестим сили. Сервитьорката от столовата "Трите скелета" не успява вече да ни пробута откраднати порции зеле: станала е съмнителна на шефа и той следи всяко нейно движение.

- Съжалявам, не мога - извинява се шепнешком, минавайки покрай нас. - Ще остана без работа!

Всички са сити и недоверчиви.

В автобусите за Белград се удвояват контролите. Автобусът все по-често спира между две спирки сред полето и в него връхлитат контрольори: един от предната, друг от задната врата. Студентите наричат контрольорите "Риджуей" по името на жестокия американски генерал от корейската война.

Когото хванат без билет, тръсват му глоба, та му изкарват ангелите. Някои предават на милицията, която чака на последната спирка, и тя го изгонва от Белград с придружител до родното място.

Дори и на третия път не успях да издържа приемния изпит в Академията. Какво можех да кажа за "Тежкото положение на селяните, което се усеща зад сцените в драмите на Островски"? Иначе, комисията се отнася с уважение към

мен, както и към останалите закоравели луди, които с години се опитват да проникнат в този храм на изкуството.

- Значи, за трети път се явявате? - пита ме председателят на комисията с нескривано учудване в гласа. - Следващата година сигурно ще имате повече късмет...

- Това ми казахте и миналия път!

- Знаете ли - казва председателят. - Къде е писано, че само в Академията се става кинорежисьор? Колко от тях снимат днес филми, без да са помирисали аудитория!

- Минаха тези времена... - казвам.

- Кои времена?

- Вие знаете по-добре от мен кои времена.

- Вие сте дързък!

- А Вие ми опропастихте три години от живота!

- По-добре ще бъде да вземете книгата в ръце, отколкото да обвинявате другите...

- Видях новия Ви филм! - казах злобно. - Та, човече, капитанът Ви слиза направо в морето, когато трябва да слезе на брега! Объркали сте посоките при монтажа! Онова панорамиране Ви е...

- Следващият! - прекъсва ме председателят.

Комисията се смее в шепи, но аз знам: тук никога няма да ме приемат. Дори и да снимам "Броненосецът Потьомкин"!

Але също не взе нито един изпит, затова техните престанаха да му пращат спасителните пакети. През прозореца на стаята се вижда сивата панонска шир. Тягостно, необичайно за февруари време, от което се чувстваме като пред чума.

Зарязахме чистенето на стаята: чаршафите са мръсни, а ние двамата - небръснати. Избягвам спуканото огледало - от него ме гледа скитник с изпито лице.

Една сутрин се събуждаме напълно схванати. Опитвам се да стана от кревата и цап - рухвам безсилен върху радиатора. Азиатски грип! И с другите в стаята е същото. Взимаме назаем термометър от първия етаж да си измерим температурата. Оня, който имаше най-ниска, щеше да отиде в Белград да муфти.

Але: трийсет и девет и пет.

Аз: трийсет и осем и четири.

Комнен: трийсет и седем и девет.

Поучаваме смутения Комнен как да аванти мангизи. Ще се отбие първо в "Коларац", след това в Кинотеката, ще продължи по Сложна брача (Задружни братя), ще мине през "Пролече" (Пролет), после ще се спусне до гарата и ще се опита да прослуша някой земляк.

Ако дотогава не намери нищо, да отиде на Сеняшка улица и да свирне пред Мимината къща нашия сигнал. Учим го как се свири, но Комнен изобщо няма слух. Даваме му назаем най-хубавите части от облеклото си. Всичките ни надежди са у него.

Когато излезе от стаята, се увихме с одеялата и потънахме в сладка отпадналост. Не палим лампата, лежим и чакаме да се случи чудо.

Унасям се в блажен полусън, между реалното и нереалното, обливан от пристъпи на температура, следвани от втрисане. Посрещам всеки пристъп на треска в различна роля. Веднъж съм трапер от Канада, затрупан за няколко месеца в колибата. Друг път - лисица в топла бърлога на кухо дърво, мечка в пещерата на зоопарка, която спи зимен сън, бяла мишка в слама, свита сред други бели мишки, бели братя - гръб о гръб, рамо до рамо.

Долавям стъпки по бетонния коридор, викове и трясък на врати, които се отварят и затварят. През единичните прозорци, закърпени с картон, прониква дрезгава музика от

високоговорител. Унася ме потпурито от масови песни и чувам как обитателите на нашето крило отиват на вечеря в мензата, влачейки развързаните си чепици по бетона. Потъвам в сън, с наслада от това, че сега Комнен вместо нас обикаля ветровития Белград в търсене на кльопачка. Макар да знаем, че ще се върне с празни ръце, щастливи сме, че това не е някой от двама ни.

Не знам колко време се е минало, откакто е излязъл Комнен, може би час, а може би и цяла седмица...

Буди ни светлинен удар в очите.

От Миминия скут се изсипват продукти. Зад нея в стаята влизат два огромни пакета - Комнен и г-н Павличек!

Мима скача върху кревата на Але и върти около бедрата си пластмасов обръч:

- Хей, това е хула-хоп! - обяснява. - Не издържах да не го купя... Да им бяхте видели само лицата, когато го завъртях в супермаркета! Боже мой! Хопа! Хоп!

Зяпваме учудени от новия пунт, който се върти около нашата Мима.

- Продадоха най-малко десет парчета, докато го въртях там... - хвали се тя. - Събра се сума ти и свят, майчице!

Мима импровизира угощение. Всичко била платила Зденчица. Зденчица е истинска душица!

Пред нас са скъпи сирена в златисти станиоли, пастет от дроб, салам, паризер, сервилад, розова сьомга от консерва, сухи супи: боб-чорба и пилешка супа; гъби в "собствен сос", две бутилки "Фрушкогорски бисер", още топли земелки... Мима не е забравила и комплект пластмасови чаши, с които ще пием виното. Портокали JAFFA се търкалят из клетата ни стая. Има и лимони с жълта дебела кора, пакетче индийски чай, нова цедка, солница и мелничка за черен пипер. Накрая - руски компот от череши!

Мима гаси лампата и запалва свещи. Какъв разкош!

- Най-напред кльопаме, а след това се лекуваме... - казва тя. - Вижте какво съм ви донесла!

От бездънните й джобове се изсипват аспирини, витамини и пеницилин на таблетки.

- Един аптекар е лапнал по мен - казва гордо. - Предлага ми наркотици, ако му пусна! Ама на кого му е сега до чукане?

Господин Павличек кълве само маслини като птица:

- Е, деца, - казва той, - мисля, че сега е моментът да се появим с новия Джеймз Дийн!

Тъпчем се с кльопачка, без да знаем какво по-напред да опитаме.

- В понеделник започвам да работя с господин Саймънс. Чували ли сте за Френк Саймънс?

Кой не е чул за него! Вече седмици наред вестниците тръбят за новия проект на американския режисьор Френк Саймънс, който още на летището оригинално изтъкнал, че много бил слушал за героичната ни страна, че отдавна желаел да работи в Югославия, която е била съюзница на неговата страна през Втората световна война... Френк Саймънс, иначе, дълги години бил асистент на Никлъс Рей, който снимал филма "Бунтар без кауза" с Джеймз Дийн. Говори се, че Саймънс бил довел Дийн на пробните снимки. Такъв бил този човек! Господин Саймънс непременно щял да забележи голямата прилика на Але с покойния Джеймз Дийн, според Павличек, важно било само да се намърда, да му се набие на очи, а всичко останало било само въпрос на време. Естествено, Але щял да започне като обикновен статист, но когато веднъж бъдел вътре, в екипа, Павличек щял с връзките си да уреди получаването на някоя по-малка роля. Той бил сигурен в това! В началото трябвало да подкупят човека, който избира статисти и още някои хора във Филмовия

град... Вместо цяла надница, Але щял да получава така само половината, докато остатъкът щял да отива за подкупи. Но ако успеел да получи макар и едно изречение, още веднага щял да бъде третиран като актьор-епизодист и платен по специална тарифа. Господин Павличек щял по всякакъв начин да уреди на Але получаването на това изречение, ако не и на цели две, но преди това Але щял да бъде принуден да мине през обичайните неприятности на обикновен статист.

Питаме г-н Павличек за какъв филм става дума?

Обяснява ни, че това бил един уестърн - "Златото от Сийдър Вели". Всъщност във Филмовия град били останали неразрушени внушителните строежи от незавършения филмов монструм "Марко Поло", чийто продуцент Раул Леви се самоубил след банкрут. Италианците надушили, че с малки поправки тези обекти можели да се използват за някакъв приключенски филм и затова поканили Френк Саймънс в паузата между два свои проекта да снима евтина история за крадци на индианско съкровище. Главните роли щели да изпълняват Джони Паркс, Джийн Дейвис и Нора Чендлър, по-малко известни артисти, наети на безценица от Дино де Лаурентис от Обединението на културните дейци. Индианците щели да играят наши. Конете, каскадьорите и техниката били закупени от Филмовия град. Павличек предвижда, че щяло да се работи кртовски, но пък затова щяло добре да се изкарва.

Него лично филмът изобщо не го интересувал и изобщо не разбирал треската, която била завладяла хората покрай филма, но му се предоставяла възможност всеки ден да получава цялата си някогашна заплата на корепетитор, а това не било работа, която можело да се отмине със "супериорно благородническо мълчание". Не, мой господине!

Господин Павличек щял да дава под наем апартамента си на хора от екипа, а освен това, той вече откупвал

всички неща, на които попаднел: автоматични писалки "Паркер", найлонови ризи, якета, малки транзистори, тъмни очила, вратовръзки, фотоапарати, дори и дъвка (естествено, неупотребявана!) - всичко това бързо сменяло собствениците си и, минавайки през ръцете на г-н Павличек, завършвало в белградските оказиони, като носело тройна, а понякога, ей богу, и петорна печалба. Освен заплатата си, която му се давала половината в динари, половината в долари, той добре изкарвал и от нещата, набавяни от него за екипа. Из Филмовия град се разнасяла мълва, че господин Павличек е в състояние да набави и невъзможното: ако потрябва хипопотам, режисьорът може да бъде сигурен, че след половин час ще го намери жив на снимачната площадка! Господин Павличек осигурявал също така лесно и скамейки от готически катедрали, еврейски свещници, разногледи близнаци, джуджета, грамофони с фуния или подводници - нямало предмети, лица или неща, за които г-н Павличек да не знае къде точно се намират, чия собственост са и за колко пари могат да се наемат.

Естествено, той знаел, че ни се гади от филми като "Златото от Сийдър Вели", но едно било Кинотеката, а съвсем друго - животът! Дори и неговото образование не било за пренебрегване: от деветгодишен безукорно свирел прелюдиите на Дебюси, обожавал ранния барок и притежавал класическо образование, с каквото малко хора в града можели да се похвалят, но с нещо все пак трябвало да се живее! При това, ако Але и аз сме желаели за в бъдеще да се занимаваме с кино, не било за пренебрегване да видим как работи опитният Френк Саймънс! Говорело се, че той просто щанцирал своите филми. Откакто бил напуснал Рей - само успехи!

- Зденчица има абсоооолютно право - убеждава ни Мима. - Вие, братлета, много фантазирате! Никой не прили-

ча на Джеймсик така, както Але и от това трябва да се възползваме. Сигурна съм, че този... Саймънс, ще направи от него нов Джеймз Дийн! Хауг!.

Следващите дни се спасявахме от грипа, като крояхме планове за бъдещето. Але ще изкарва купища пари. Ще наемем апартамент в града. Адио, бедни блокове на Студентския град! Ще имаме свой покрив, своя покъщнина, своя печка с дърва! От приятели ще получим безплатно картини. Ще напиша фантастичен сценарий и Але ще го покаже на Саймънс, с когото ще стане неразделен приятел. Естествено, без Мима не може - тя ще преведе цялата работа на английски! Това ще бъде разказ за нас, своего рода щастлива алегория на приказката за грозното патенце, прието след много перипетии и страдания във висшето общество на филмовите лебеди. Намислил съм вече и заглавието, ще се нарича "Ято"! Отлично звучи на всички езици. Сигурен съм в това! На мода са кратките заглавия.

Вече правим списък на дълговете си. Ще ги връщаме в чекове. Дългоочакваната сполука потропа най-после и на вратата на стая сто шейсет и седем!

Но нещо ме мъчи - и в онези моменти, когато фантазията ни достига най-невероятни снежни висоти, забелязвам сянка върху лицето на Але. Някакво изражение, което порано не съм срещал у него, нещо като сянка от надлез, прелетяла за миг през муцунката на телето в камиона на път за кланицата.

- Ако не ти е по душа, само кажи! Ще се оправим и без този гаден филм... - плаша се да не би да се откаже. - Никой не те тика в тая шибана филмяга, да знаеш! Но мисля, че това е фантастичен шанс. Съгласен съм, че това не е филмяга, а лайно, но от нещо трябва да се започне! Ако бях на твое място...

- Не знам дали ще... Дали ще мога?

- Да ли ще можеш? Та, Але, човече, когато те видят как изглеждаш, ще се посерат. Честна дума, ще се покензат!

- Наистина ли?

- Дали е истина! Бе, щом ти казвам: ще помислят, ще *той* е оживял! Застани там...

Але застана до прозореца.

- Внимавай сега: наведи глава и се съсредоточи в лявото ми око... Гледай ме *изотдолу*! Гледай и с двете си очи в моето ляво! Така се постига онова подлудяващо изражение, което всички те имат... Система Пол Нюмън!

Але забожда поглед в лявото ми око. Действително прилича на Джеймз Дийн. Няма грешка.

- Сега бързо се обърни, без всякакъв повод, искам да кажа, ей така, съвсем неопределено... Не така! Трябва да се завъртиш като откачен и да опреш чело о стената. Като че ли ти е дошло до гуша, а?

Завъртя се и опря чело о стената.

- Когато погледнеш камерата, тоест мен, гледай да ти се появят на бузите онези твои проклети трапчинки! Когато се обърнеш, да си съвсем друг човек, разбираш ли? В това е техния пунт! Не, този Саймънс направо ще се покенза, щом те види! Хайде, още веднъж. Опитай още веднъж...

Облечен в белия пуловер, подарен му от Мима, Але върви по Кнез Михайлова като в сън. Този пуловер е реликва. Мима го купила за себе си в Париж, но го подари на Але, тъй като с него още повече прилича на Дийн. Але понякога ми го дава назаем за излизане в града. Не знам какво повече ми се искаше на света от този пуловер! Защото Миминият пуловер е като нежна ризница, под която си недосегаем от никого. Около теб е Мима - искам да кажа и мекотата на Париж, и всичко онова, за което мечтаем - всичко е вплетено в този пуловер!

Докато се разхождаме, презираме тълпата - никой още не знае, че по улицата минава новият Джеймз Дийн - златното момче, което ще ни измъкне от блатото и ще ни представи на света, на който сме принадлежали открай време, без той и да подозира това. Водя Але по улиците като някакъв преоблечен принц.

Но все пак, макар че успехът е на една крачка пред нас, сянката все по-често пада върху Але. Мислех, че това е задето дълго не ни вървеше, но сега знам: Але още тогава по някакъв начин е *знаел*, само че не е искал да ни разваля настроението.